

ЗАЦВЕРДЖАНА
Пастанова
Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь
18.07.2023 №195
(у рэдакцыі пастановы
Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь
30.07.2024 № 96)

Вучэбная праграма
па вучэбным прадмеце «Беларуская літаратура (літаратурнае
чытанне)»
для IV класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць
адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі
з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання

ГЛАВА 1 АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

1. Дадзеная вучэбная праграма па вучэбным прадмеце «Беларуская літаратура (літаратурнае чытанне)» прызначана для III–IV класаў устаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання і выхавання.

2. Дадзеная вучэбная праграма разлічана на 140 гадзін (2 гадзіны на тыдзень).

3. Мэты вучэбнага прадмета:

авалоданне маўленчай і чытацкай дзейнасцю на беларускай мове; азнаямленне з багатым светам беларускай дзіцячай літаратуры як мастацтвам слова, далучэнне да нацыянальных і агульначалавечых духоўных каштоўнасцей падчас чытання і асэнсавання літаратурных твораў;

фарміраванне пісьменнага чытача, які валодае навыкам чытання, культурай маўлення, спосабамі самастойнай работы з тэкстам і дзіцячай кнігай; усведамленне значэння чытання для паспяховага навучання, будучай дзейнасці, самаадукацыі і самаразвіцця на працягу ўсяго жыцця.

4. Для дасягнення гэтых мэт вызначаны і вырашаюцца наступныя задачы:

фарміраваць цікавасць да кніг і чытання, пашыраць чытацкі круггляд;

развіваць універсальныя вучэбныя дзеянні і спосабы пазнавальнай дзейнасці, якія забяспечваюць паспяховае вывучэнне любога вучэбнага прадмета;

удасканалваць камунікатыўна-маўленчыя ўменні навучэнцаў;

засвойваць чытацкія ўменні, літаратурныя ўяўленні і веды, неабходныя для ўспрыняцця літаратуры як мастацтва слова, разумення твораў, вылучэння, збору, тлумачэння інфармацыі ў навукова-пазнавальных і вучэбных тэкстах;

фарміраваць уяўленні пра аўтараў мастацкіх твораў, іх творчасць;

ажыццяўляць літаратурна-творчую дзейнасць на аснове вывучаемых твораў;

развіваць эмацыянальную чуласць, вобразнасць, крытычнае мысленне і творчую актыўнасць;

фарміраваць сродкамі літаратуры традыцыйныя каштоўнасныя арыенціры, выхоўваць грамадзянскія і духоўна-маральныя якасці асобы.

5. На ўроках літаратурнага чытання выкарыстоўваецца метады жывога слова ў разнастайных формах: гутарка, пераказ, слоўнае маляванне, апісанне ілюстрацый, чытанне на памяць, выразнае чытанне.

Вядучым метадам фарміравання чытацкіх уменняў з'яўляецца аналіз тэксту літаратурнага твора. Аналіз праводзіцца ў форме практычнай работы з тэкстам: акцэнтнае вычитванне ўрыўкаў тэксту з апісаннем учынкаў героя, карцін прыроды, вобразных слоў і выказаў, слоў-носьбітаў характарыстыкі персанажаў, слоў, якія ўказваюць на пачуцці і настрой; пошук адказаў на пытанні педагогічнага работніка; вылучэнне сэнсавых частак, складанне плана.

Для арганізацыі літаратурна-творчай дзейнасці на ўроку выкарыстоўваюцца практычныя метады навучання. Навучэнцам прапаноўваюцца разнастайныя творчыя заданні па змесце прачытанага твора: разыгрыванне дыялогаў, эпізодаў, пастаноўка «жывых карцін» з выкарыстаннем руху, мімікі, жэстаў; чытанне па ролях; харавая дэкламацыя асобных урыўкаў (паўтораў, песень); літаратурныя гульні; мадэляванне вокладкі кнігі.

На ўроках выкарыстоўваецца аналіз эмацыянальнага зместу твора; практыкаванні ў чытанні ўслых дыялогаў, эмацыянальна насычаных урыўкаў тэксту, пошук варыянтаў дакладнай перадачы пачуццяў, настрою, стану герояў; узорнае выразнае чытанне педагогічнага работніка.

Вядучым метадам работы з дзіцячай кнігай на пазакласным чытанні з'яўляецца метады чытання-разгляду.

Працэс навучання літаратурнаму чытанню рэалізуецца праз франтальную форму работы, якую рэкамендуецца спалучаць з калектыўна-размеркавальнай, групавой, парнай і індывідуальнай. Выбар форм і метадаў навучання і выхавання педагогічны работнік ажыццяўляе самастойна ў адпаведнасці з вучэбнымі задачамі канкрэтнага ўрока літаратурнага чытання.

6. Чакаемыя вынікі вывучэння зместу вучэбнага прадмета «Беларуская літаратура (літаратурнае чытанне)» па заканчэнні навучання і выхавання:

6.1. асобасныя: усведамленне нацыянальнай прыналежнасці і спасціжэнне культурнай спадчыны краіны падчас чытання дзіцячай літаратуры; развіццё матываў чытацкай дзейнасці, асабістага сэнсу, рэфлексіі, эстэтычных патрэб і чытацкага густу; засваенне маральных норм і духоўных каштоўнасцей пры навучанні літаратурнаму чытанню;

6.2. метапрадметныя: інтэлектуальна-пазнавальныя

(авалоданне лагічнымі дзеяннямі, устанаўленне аналогій, прычынна-выніковых сувязей; вырашэнне праблем літаратурна-творчага і пошукавага характару); інфармацыйна-чытацкія (авалодванне стратэгіямі сэнсавага чытання тэкстаў розных стыляў і жанраў; уменнямі, звязанымі з пошукам, зборам, пераўтварэннем інфармацыі; фармуляванне ўласнага меркавання і яго аргументацыя; уменне рабіць высновы, інтэграваць і інтэрпрэціраваць інфармацыю); арганізацыйна-рэгулятыўныя (авалодванне ўменнямі прымаць і захоўваць мэты і задачы чытацкай дзейнасці; планаваць, кантраляваць, карэктываваць і ацэньваць выкананыя дзеянні; знаходзіць эфектыўныя спосабы дасягнення мэты, прагназаваць і ўсведамляць якасць засвоеных ведаў); сацыяльна-камунікатыўныя (выкарыстанне маўленчых сродкаў для вырашэння камунікатыўных і літаратурна-пазнавальных задач; прыняцце розных меркаванняў, неабходных для разумення свету, сябе і іншых людзей);

б.3. прадметныя: уменне чытаць тэкст услых усвядомлена, правільна і выразна; працаваць з тэкстам твора: вызначаць тэму, характарызаваць герояў, ацэньваць іх учынкi, выяўляць аўтарскую пазіцыю, тлумачыць галоўную думку твора, дзяліць тэкст на сэнсавыя часткі, складаць план, пераказваць твор; ведаць асноўныя тэарэтыка-літаратурныя паняцці, выкарыстоўваць іх на практыцы; адрозніваць асноўныя элементы і віды кніг; выконваць творчыя работы; карыстацца паслугамі бібліятэкі.

7. Змест вучэбнага прадмета «Беларуская літаратура (літаратурнае чытанне)» складаюць чатыры асноўныя кампаненты:

прадметныя веды (першы кампанент);

прадметныя (чытацкія і камунікатыўна-маўленчыя) і метапрадметныя ўменні (універсальныя вучэбныя дзеянні) (другі кампанент);

вопыт літаратурна-творчай дзейнасці (трэці кампанент);

вопыт эмацыянальна-каштоўнасных адносін (чацвёрты кампанент).

Усе кампаненты зместу вучэбнага прадмета прадстаўлены комплексна і фарміруюцца на аснове ведаў тэкстаў мастацкіх і навукова-пазнавальных твораў.

Прадметныя веды фарміруюцца падчас практычнай работы з тэкстамі твораў вуснай народнай творчасці, класічнай і сучаснай беларускай дзіцячай літаратуры. Дадзенай вучэбнай праграмай прадугледжана авалоданне прадметнымі (тэарэтыка-літаратурнымі) ведамі на практычным узроўні. Прадметныя веды складаюць літаратурныя ўяўленні навучэнцаў пра віды твораў

вуснай народнай творчасці і аўтарскай літаратуры; выяўленча-вобразныя сродкі мовы; сродкі выразнага чытання; сціслыя біяграфічныя звесткі аб жыцці і творчасці дзіцячых пісьменнікаў; прозвішчы пісьменнікаў, назвы і змест найбольш упадабаных твораў; тэксты, рэкамендаваныя для завучвання на памяць.

Чытацкія ўменні складаюцца з уменняў чытаць, працаваць з тэкстам твора і дзіцячай кнігай, якія фарміруюцца ў працэсе аналізу літаратурнага твора і ўяўляюць сабою дзеянні па арыенціроўцы ў тэксце, што звязаны з яго ўспрыняццем, выяўленнем, усведамленнем, ацэнкай зместу і сэнсу.

Чытацкія ўменні, якія маюць універсальны характар, выкарыстоўваюцца падчас работы з тэкстамі розных відаў (вучэбных, навуковых, навукова-пазнавальных, публіцыстычных) і адносяцца да метапрадметных (інтэлектуальна-пазнавальных, інфармацыйна-чытацкіх, арганізацыйна-рэгулятыўных, сацыяльна-камунікатыўных).

Камунікатыўна-маўленчыя ўменні суправаджаюць чытацкую дзейнасць і выконваюць функцыю чытацкіх уменняў, што рэалізуюцца ў маўленчай форме (у стварэнні звязных вусных выказванняў для перадачы зместу тэксту і зносінамі паміж чытачамі, адборы сродкаў моўнага афармлення выказванняў).

Вопыт літаратурна-творчай дзейнасці набываецца навучэнцамі падчас выканання імі разнастайных творчых заданняў у сувязі з прачытаным творам.

Вопытам эмацыянальна-каштоўнасных стасункаў навучэнцы авалодаюць у працэсе аналізу мастацкага твора, вызначэння аўтарскай пазіцыі, ацэнкі падзей і персанажаў, супастаўлення з асабістым успрыманням; аргументацыяй уласнай ацэнкі ўчынкаў герояў і падзей, параўнання яе з думкамі аднакласнікаў.

Змест вучэбнага прадмета «Беларуская літаратура (літаратурнае чытанне)» прадстаўлены раздзеламі «Кола чытання», «Фарміраванне навыку чытання і ўніверсальных вучэбных дзеянняў», «Фарміраванне чытацкіх уменняў і ўніверсальных вучэбных дзеянняў», «Літаратурная прапедытыка», «Літаратурна-творчая дзейнасць навучэнцаў», «Пазакласнае чытанне», «Асноўныя патрабаванні да вынікаў вучэбнай дзейнасці навучэнцаў».

Раздзел «Кола чытання» змяшчае апісанне вучэбнага матэрыялу і рэкамендаваны пералік твораў для чытання і вывучэння ў III–IV класах з указаннем колькасці гадзін на вывучэнне тэм чытання. Рэкамендаваны пералік твораў складаецца з двух спісаў: для чытання і вывучэння ў класе і для

пазакласнага чытання.

У раздзеле «Фарміраванне навыку чытання і ўніверсальных вучэбных дзеянняў» пададзены змест работы па фарміраванні чытацкіх уменняў.

Прадугледжана фарміраванне наступных метапрадметных уменняў: чытання як універсальнага вучэбнага ўмення, пастаноўкі вучэбнай задачы чытання, планавання дзейнасці пры падрыхтоўцы да слоўнага малявання, чытання па ролях, выразнага чытання, самаацэнкі чытання).

Раздзел «Фарміраванне чытацкіх уменняў і ўніверсальных вучэбных дзеянняў» змяшчае пералік уменняў, якімі авалодаюць навучэнцы падчас практычнай работы з тэкстамі мастацкіх і навукова-пазнавальных твораў.

У раздзеле «Літаратурная прапедэўтыка» вызначана кола літаратуразнаўчых уяўленняў, якія фарміруюцца ў навучэнцаў у працэсе чытання і аналізу канкрэтных твораў. Навучэнцы назіраюць жанравую разнастайнасць літаратуры, адкрываюць для сябе «законы пабудовы» скорогаворкі, загадкі, даведваюцца пра асноўныя прыметы казкі, верша, апавядання, назапашваюць уяўленні аб аўтарах твораў і дзіцячых кніг.

Раздзел «Літаратурна-творчая дзейнасць навучэнцаў» уключае пералік відаў самастойнай літаратурна-творчай дзейнасці, творчасці, дзякуючы якім можна выказаць уласныя адносіны, глыбей зразумець і інтэрпрэціраваць твор.

У раздзеле «Пазакласнае чытанне» дадзена характарыстыка вучэбнага матэрыялу, які складае кола чытання навучэнцаў, тэматыка чытання, пададзены патрабаванні да аб'ёму і афармлення дзіцячай кнігі, відаў выдання (зборнік аўтарскі ці тэматычны). Вызначаны віды самастойнай чытацкай дзейнасці, формы індывідуальнай і групавой работы з кнігай у пазаўрочны час, пералік відаў і ўменняў работы з дзіцячай кнігай.

У раздзеле «Асноўныя патрабаванні да вынікаў вучэбнай дзейнасці навучэнцаў» устаноўлены патрабаванні да ўзроўню падрыхтоўкі навучэнцаў па літаратурным чытанні.

8. Састаўной часткай вучэбнага прадмета з'яўляецца пазакласнае чытанне.

Мэта пазакласнага чытання – знаёмства навучэнцаў з кнігамі з даступнага ім кола чытання; фарміраванне цікавасці да кніг, жаданне і ўменне іх выбіраць і чытаць; навучанне работы з кнігай як з асаблівым аб'ектам.

Навучэнцы авалодваюць ведамі аб элементах кнігі, якія дазваляюць чытачу арыентавацца ў любой кнізе і групе кніг

(загалолак, прозвішча аўтара, ілюстрацыя, змест, прадмова), аб сродках арыентацыі ў свеце кніг (кніжная выстава, плакат, рэкамендацыйны спіс, рэкамендацыйны паказчык, картатэка, электронны каталог), аб газетах і часопісах як перыядычных выданнях; аб культуры і гігіене чытання. Навучэнцы набываюць уменне самастойна выбіраць кнігі на прапанаваную тэму, карыстацца арыенціровачным апаратам кнігі, відамі бібліятэчна-бібліяграфічнай дапамогі (з прыцягненнем бібліятэкара).

У пазаўрочны час у сістэме пазакласнага чытання павінны практыкавацца літаратурныя ранішнікі, віктарыны, конкурсы чытачоў, работа ў «майстэрні па рамонце кніг». Урокі пазакласнага чытання праводзяцца падчас і пасля вывучэння асноўных тэм чытання і ўваходзяць у агульную колькасць гадзін, адведзеных на вучэбны прадмет. На працягу чарговага адрэзку часу педагагічны работнік кіруе самастойным пазаўрочным чытаннем кніг, газет, часопісаў.

9. Дадзеная вучэбная праграма арыентуе на ажыццяўленне міжпрадметных сувязей з вучэбнымі прадметамі «Русская литература (литературное чтение)», «Выяўленчае мастацтва», «Музыка» падчас фарміравання ў навучэнцаў уяўленняў: «жанр», «мастацкі вобраз», «задумка аўтара», «тэма», «форма», «змест», «рытм», «настрой», «аўтар».

10. Асноўнымі відамі дзейнасці на ўроках літаратурнага чытання з'яўляюцца чытанне ўслых і пра сябе (моўчкі), выразнае чытанне, чытанне па ролях, вывучаючае чытанне, праглядавае чытанне, выбарачнае чытанне, завучванне на памяць вершаваных твораў; слуханне і апавяданне; пераказ (падрабязны, выбарачны, сціслы) па гатовым плане; апорных словах, ілюстрацыях; творчы пераказ з дапаўненнем сюжэту; уяўлення пра героя, падзеі, паэтычныя карціны прыроды; творчая інтэрпрэтацыя тэксту (слоўнае маляванне асобных эпізодаў, паэтычных карцін, стварэнне слоўных і графічных ілюстрацый да твора); інсцэніроўка эпізодаў мастацкага твора; аналітычная і ацэначная работа з тэкстам твора; складанне выказванняў параўнальнага характару; высноў, асабістых меркаванняў; назіранне за выяўленча-выразнымі сродкамі мастацкага маўлення (адухаўленне, параўнанне, эпітэт, перабольшанне, эмацыянальна-ацэначныя словы); структураванне тэксту ў форме плана, графічнай схемы; чытанне-разгляд дзіцячых кніг; прагназаванне, абмеркаванне, дыскусія.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА ПРАДМЕТА Ё IV КЛАСЕ
АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ
НАВУЧЭНЦАЎ

(70 гадзін, з іх 58 гадзін – чытанне раздзелаў вучэбнага дапаможніка і падагульненне ведаў па раздзелах чытання, 9 гадзін – пазакласнае чытанне, 2 гадзіны – абавязковы кантроль навыку чытання, 1 гадзіна – праверка сфарміраванасці чытацкіх уменняў)

КОЛА ЧЫТАННЯ

Чалавек і прырода

(9 гадзін, з іх 1 гадзіна – на пазакласнае чытанне, 1 гадзіна – кантроль навыку чытання)

Для чытання і вывучэння ў класе

В. Гардзей. «Жнівень».

І. Грамовіч. «Выпаў снег».

Р. Ігнаценка. «Бабіна лета».

Клаўдзія Каліна. «Буслы».

Якуб Колас. «Усход сонца».

Г. Скаржынская-Савіцкая. «Чаму пралескі сінія».

Фальклорны матэрыял: народныя загадкі пра з’явы прыроды.

Для пазакласнага чытання

К. Буйло. «Мой Мурка», «У лесе».

А. Бутэвіч. «Як сасна з бярозай пасябрвала».

С. Быкава. «Свавольніцы», «Заранка», «Гарэза-праменьчык».

Змітрок Бядуля. «Сняжыначкі-пушыначкі».

А. Васілевіч. «Геша».

Я. Галубовіч. «Забаўнае паляванне», «Сцяжынка», «Што аднаму цяжка, тое гуртам лёгка».

В. Гардзей. «Залаты лістапад».

Ц. Гартны. «Восень».

Н. Гілевіч. «Цуд тварыўся – праспаў...», «Здарэнне ў лесе».

П. Глебка. «На пачатку лета».

У. Дубоўка. «Восень», «Раскрытая кніга», «Хто дужэйшы?».

В. Жуковіч. «Скалечаны голуб», «У зялёным лузе».

Янка Журба. «Першыя сняжынкi».

В. Кажура. «Пакацілася сонейка».

Клаўдзія Каліна. «Красавік», «Стракатая сойка».
К. Камейша. «Зімовы верш».
А. Капусцін. «Казка старой сасны».
Г. Каржанеўская. «Мышка», «Дзе ты, Боця?».
Якуб Колас. «Каля рэчкі», «Летам».
М. Корзун. «Міколкаў барометр».
Янка Купала. «Вясна».
Э. Луканскі. «Верабейка».
М. Лынькоў. «Ластаўчына талака».
В. Мыслівец. «Жураўлі і жураўка».
Г. Пашкоў. «Палессе», «Раніца ў пушчы», «У жытнім полі».
З. Прыгодзіч. «Джэк і Рыжык».
П. Ткачоў. «Тася».
К. Хадасевіч-Лісавая. «У кожнага свае справы».
І. Шамякін. «Воўк».

Чалавек і яго род
(7 гадзін, з іх 1 гадзіна – на пазакласнае чытанне)

Для чытання і вывучэння ў класе

Н. Гілевіч. «Я – беларус».
А. Грачанікаў. «Бацькоўскі парог».
А. Карлюкевіч. «Вавёрка піша сачыненне».
Легенда «Палешукі і палевікі».
Б. Сачанка. «Адкуль пайшоў твой род?».

Для пазакласнага чытання

Эдзі Агняцвет. «Слова пра маці».
Л. Багдановіч. «Адзіная, як маці!».
В. Вітка. «Вавёрчына гора».
Янка Купала. «Над калыскай».
А. Ставер. «Унуку».
В. Шырко. «Дзед Манюкін не салжэ», «Дзед Манюкін і ўнукі».

Чалавек і Радзіма
(8 гадзін, з іх 1 гадзіна – на пазакласнае чытанне)

Для чытання і вывучэння ў класе

П. Броўка. «Дарагая Беларусь».

К. Буйло. «Люблю».
Н. Гальпяровіч. «Бацька гарадоў беларускіх» (урывак).
У. Карызна. «Люблю цябе, Белая Русь».
А. Каско. «Горад з Белаю вежаю».
Я. Сіпакоў. «Любая мая Беларусь».

Для пазакласнага чытання

Эдзі Агняцвет. «Кліча вецер свежы».
А. Астрэйка. «Родная краіна».
А. Гурло. «Мой край».
В. Жуковіч. «Цудоўная краіна», «Беларус», «Няма даражэйшай зямлі», «Беларуская старонка» «Францішак Скарына».
А. Зэкаў. «Па-беларуску і па-руску», «Чатыры зярняткі».
У. Карызна. «Песня аб родным».
Я. Крупенька. «Два словы»
У. Мазго. «Мірскі замак».
М. Маляўка. «Полацк».
Г. Марчук. «Як Несцерка французаў перахітрыў».
М. Пазнякоў. «Адказ сыну», «Радзіма», «У бары», «Заўжды вярнуся».
А. Пісьмянкоў. «Мы – беларусы».
К. Цвірка. «Там яна».
В. Шпакевіч. «Мая зямля».

Чалавек, слова і кніга

(6 гадзін, з іх 1 гадзіна – на пазакласнае чытанне)

Для чытання і вывучэння ў класе

Л. Дайнека. «Любіце мову».
А. Масла. «Як з'явіўся апостраф».
С. Зелянко. Аповяданні з кнігі «Таямніцы беларускай мовы».
К. Цвірка. «У кнігарні».
Фальклорны матэрыял: прыказкі пра слова і кнігу.

Для пазакласнага чытання

М. Арочка. «Цяжкае пытанне».
Л. Багдановіч. «Мы дзеці мовы беларускай».
П. Броўка. «Родныя словы».
Т. Бунта. «Добры дзень!».

В. Вітка. «Слова», «Шляхі-дарогі».
В. Жуковіч. «Кніга».
А. Зэкаў. «Дзве мовы».
А. Канапелька. «Роднае слова».
М. Пазнякоў. «Скарына».
П. Панчанка. «Хлебныя словы».
Г. Пашкоў. «Родная мова».
П. Прыходзька. «Твая мова».
Ю. Свірка. «Словы».
М. Чарняўскі. «Прыгода з Коскаю».

Чалавек і мастацтва
(7 гадзін, з іх 1 гадзіна – на пазакласнае чытанне)

Для чытання і вывучэння ў класе

А. Грачанікаў. «Народ і песні».
Э. Валасевіч. «Шпачыны канфуз».
Янка Купала. «Песня і казка».
М. Чарняўскі. «Слуцкія паясы».
Фальклорныя творы:
беларуская народная казка «Музыка-чарадзея»,
легенда «Адкуль песня беларуская».

Для пазакласнага чытання

Т. Бунта. «Урок музыкі».
Змітрок Бядуля. «Дудачка».
А. Дзеружынскі. «Наш беларускі ручнік».
У. Карызна. «Іграй, жалейка, не змаўкай...».
Максім Танк. «Казка пра музыку».
М. Чарняўскі. «Цымбалы».

Быць на зямлі чалавекам
(9 гадзін, з іх 1 гадзіна – на пазакласнае чытанне)

Для чытання і вывучэння ў класе

Н. Гілевіч. «Калі рана ўстанеш».
В. Гурскі. «Верныя сябры».
В. Вітка. «Дзень нараджэння».
В. Жуковіч. «Першая настаўніца».

Н. Мацяш. «Калыханка маме».
У. Правасуд. «Фанабэрысты Мухамор».
П. Ткачоў. «Хітрун».
Фальклорныя творы:
беларуская народная казка «Стары бацька»,
прыказкі пра дружбу.

Для пазакласнага чытання

Эдзі Агняцвет. «Першае слова».
І. Аношкін. «Ленус-хранікалюс», «Дружная сямейка».
Р. Барадулін. «ГраMAT не хапіла».
Т. Бунта. «Дзіўная сінічка».
Я. Бяганская. «Атося».
Змітрок Бядуля. «Казка пра мядзведзя».
Э. Валасевіч. «Мітрафан і дэльтаплан», «Сама», «Арэхі і агрэхі»,
«Кот і вожык», «Арэх і жаба».
А. Васілевіч. «Маміна свята».
В. Вітка. «Самая дарагая рэч у нашым доме», «Добры знак»
Н. Галіноўская. «Фантазёр».
С. Гаўрусёў. «Пад апекаю бацькоў».
В. Жуковіч. «Трэба», «Свет – дзівосны».
Г. Марчук. «Прыгоды дзяўчынкі Агапкі і ката Фокуса».
А. Масла. «Цудадзейныя лекі».
У. Корбан. «Казёл і Муха».
А. Крэйдзіч. «Сінічкі міратворцы».
М. Пазнякоў. «Хітры Іванка», «Цукеркі».
У. Правасуд. «Вузел».
П. Рунец. «Аднойчы вечарам».
М. Скрыпка. «Індык», «Апанас», «Звяглівы Лыска».
Максім Танк. «Конь і леў», «Казка пра мядзведзя», «Сярод
лясоў наднёманскіх».
М. Чарняўскі. «Чарадзейныя пруткі».
В. Шпакевіч. «Любіце родных».
Ф. Янкоўскі. «І за гарою пакланюся».

Чалавек і грамадства
(6 гадзін, з іх 1 гадзіна – на пазакласнае чытанне, 1 гадзіна –
кантроль навыку чытання)

Для чытання і вывучэння ў класе

У. Корбан. «Пчала і Ружа».
В. Шымук. «Лёгка нам нічога не даецца».
Фальклорныя творы:
беларускія народныя казкі «Ад крадзенага не пасыцееш»,
«Андрэй за ўсіх мудрэй».

Для пазакласнага чытання

Л. Багдановіч. «Праспалі свята».
А. Бадак. «Воўк і навука».
А. Бутэвіч. «Бунт у каралеўстве Віндаўса Вялікага».
С. Давідовіч. «Кемлівы Заяц!».
А. Зэкаў. «Чатыры зярняткі».
К. Ладуцька. «З Брэсцкай Тамашоўкі».
П. Місько. «Добры чалавек»
Г. Скаржынская-Савіцкая. «Прывід», «Перахітрыў».
Максім Танк. «Падарожжа мураша Бадзіні».
К. Хадасевіч-Лісавая. «Велапрабег з прыгодамі», «Ліст да
Дзеда Мароза», «Чароўная ракавіна», «Вухуцік».
М. Чарняўскі. «Урок ветлівасці».
І. Шуцько. «Труцень і пчолкі».
Легенды. «Золата ў прыполе», «Ліхая доля».

Чалавек і экалогія

(7 гадзін, з іх 1 гадзіна – на пазакласнае чытанне)

Для чытання і вывучэння ў класе

П. Броўка. «А ты хоць дрэва пасадзіў?».
М. Даніленка. «Журка».
М. Пазнякоў. «Клён».
У. Правасуд. «Вадзянік і Лесавік».
Г. Пашкоў. «Выратаванне вожыка».
Я. Сіпакоў. «Беручы – аддаваць».

Для пазакласнага чытання

Н. Галіноўская. «Хата для шпакоў».
М. Гамолка. «Васілёва бярозка».
Н. Гілевіч «Сіняя пушча».
Х. Гурыновіч. «Давайце пасадзім па дрэўцу», «Праталіны».
У. Правасуд. «Мядзведзевы забавы».

Я. Пушча. «Белавежа».
І. Шамякін. «Чорны прамень».
М. Янчанка. «Як я расой лячыўся».

Лёс чалавека на вайне
(6 гадзін, з іх 1 гадзіна – на пазакласнае чытанне, 1 гадзіна –
праверка сфарміраванасці чытацкіх уменняў)

Для чытання і вывучэння ў класе

П. Броўка. «А хіба ёсць, што забываюць?».
Я. Брыль. «Зялёная школа».
М. Чарняўскі. «Клятва Марата Казея».
М. Янчанка. «Сустрэча з бацькам».

Для пазакласнага чытання

А. Астрэйка. «Плошча Перамогі».
А. Грачанікаў. «Каля помніка партызанскай славы “Прарыў”».
А. Куляшоў. «Над спаленай вёскай».
Я. Маўр. «Дом пры дарозе», «Завошта».
П. Панчанка. «Дзеці вайны».
І. Шамякін. «Алёша-разведчык».
Г. Шыловіч. «Была нядзеля...».
Апавяданні з кнігі «Ніколі не забудзем».

Чалавек, космас і Сусвет
(5 гадзін)

Для чытання і вывучэння ў класе

В. Жуковіч. «Хараства Сусвету».
П. Клімук. «На касмічным караблі».
У. Мазго. «Суседзі па Сусвеце».
А. Масла. «Калючык і космас».
К. Цвірка. «Да зорак».

ФАРМІРАВАННЕ НАВЫКУ ЧЫТАННЯ
І ЎНІВЕРСАЛЬНЫХ ВУЧЭБНЫХ ДЗЕЯННЯЎ

Удасканаленне навыку чытання цэлымі словамі і
спалучэннямі слоў. Нарошчванне тэмпу чытання і набліжэнне яго

да хуткасці размоўнага маўлення навучэнца.

Фарміраванне і развіццё правільнага чытання з захаваннем фанетыка-арфаэпічных норм беларускай мовы.

Авалоданне наступнымі відамі чытання на новым і больш складаным, чым у III класе, вучэбным матэрыяле: чытанне пра сябе (моўчкі), азнаямляльнае чытанне, праглядавае чытанне, пошукавае чытанне, выбарачнае чытанне, чытанне па ролях, выразнае чытанне.

Далейшае авалоданне сродкамі выразнага чытання:

захаванне інтанацыі ў канцы сказа, паўз унутры і ў канцы сказа, паміж абзацамі, паміж вершаванымі строфамі;

вылучэнне з дапамогай лагічнага націску важных па сэнсе слоў;

захаванне тону і тэмпу чытання ў залежнасці ад эмацыянальнага стану героя і эмацыянальнага настрою твора;

самастойнае вызначэнне задачы выразнага чытання: што неабходна перадаць слухачам пры чытанні.

Развіццё ўніверсальных вучэбных дзеянняў:

вылучаць у тэксце незнаёмыя і незразумелыя словы, выразы; карыстацца кантэкстам, зноскамі, тлумачальным слоўнікам, глабальнай камп'ютарнай сеткай Інтэрнэт для высвятлення значэнняў слоў;

вылучаць ключавыя (апорныя) словы ў тэксце;

вызначаць вучэбную задачу чытання: што, з якой мэтай прачытаць;

планаваць дзейнасць: называць у паслядоўнасці дзеянні для вырашэння вучэбнай задачы (пры падрыхтоўцы да чытання па ролях, выразным чытанні, слоўным маляванні, складанні плана, сціслым пераказе, інсцэніроўцы);

кантраляваць і ацэньваць вучэбныя дзеянні ў адпаведнасці з пастаўленай задачай і яе вынікам;

ацэньваць сваё і чужое чытанне з пазіцыяй правільнасці і выразнасці;

удзельнічаць у вучэбным дыялогу пры абмеркаванні матэрыялу;

размяркоўваць ролі ў групе, дамаўляцца і выконваць правілы ўзаемадзеяння ў групе, пары;

паважліва ставіцца да іншага меркавання.

Віды дзейнасці: слуханне, чытанне ўслых, чытанне пра сябе (моўчкі), азнаямляльнае чытанне, пошукавае, праглядавае чытанне дзіцячай перыёдыкі, пошукавае чытанне даведачнай літаратуры, выбарачнае чытанне, выразнае чытанне, чытанне па

ролях; камбінаванае чытанне (педагагічны работнік – навучэнцы); вылучэнне і чытанне ключавых слоў абзаца, сэнсавай часткі, тэксту; выкананне акцэнталагічных і арфаэпічных практыкаванняў; вызначэнне вучэбнай задачы чытання; планаванне дзейнасці пры падрыхтоўцы да чытання па ролях, выразным чытанні, слоўным маляванні, складанне плана, пошук памылак і моцных бакоў у сваім і чужым чытанні; ацэнка чытання з пазіцыі правільнасці і выразнасці.

ФАРМІРАВАННЕ ЧЫТАЦКІХ УМЕННЯЎ І ЎНІВЕРСАЛЬНЫХ ВУЧЭБНЫХ ДЗЕЯННЯЎ

Навучэнцы вучацца:

прагназаваць эмацыянальны характар, жанр і змест мастацкага твора па ілюстрацыях і загаловаўку;

знаходзіць словы і выразы, якія перашкаджаюць разуменню прачытанага, вызначаць іх значэнне праз кантэкст, зноскі, з дапамогай слоўніка і глабальнай камп'ютарнай сеткі Інтэрнэт;

устаўляць сэнсавыя сувязі паміж падзеямі: паслядоўныя і прычынныя; разважаць над сувяззю эпізодаў; супастаўляць асобныя эпізоды твора;

вызначаць самастойна тэму і асноўную думку твора;

вылучаць дзейных асоб, называць галоўнага героя, вызначаць учынак і прычыну ўчынку;

самастойна знаходзіць у тэксце словы, якія ўказваюць на эмацыянальны настрой героя, яго пачуцці, адносіны аўтара да адлюстраваных падзей;

знаходзіць у творы апісанне знешнасці героя (партрэт), інтэр'ера памяшкання, карцін прыроды: усведамляць ролю гэтых апісанняў у раскрыцці ўнутранага свету героя;

уяўляць у сваёй свядомасці героя, карціну прыроды і расказваць аб гэтым;

ствараць характарыстыку героя твора (станоўчага, адмоўнага);

складаць партрэтную характарыстыку персанажаў з прывядзеннем прыкладаў з тэксту, знаходжанне ў тэксце сродкаў адлюстравання герояў і выражэння іх пачуццяў, параўнанне герояў па іх знешнім выглядзе і ўчынках, устанаўленне ўзаемасувязі паміж учынкамі, пачуццямі герояў;

узнаўляць «дэфарміраваны» паэтычны тэкст;

складаць пыталыны план тэксту з вылучэннем эпізодаў, сэнсавых частак:

характарызаваць героя на падставе яго паводзін, перажыванняў і ўчынкаў, выказваць свае адносіны да яго;

вызначаць аўтарскія адносіны і выказваць свае меркаванні аб падзеях, учынках герояў; даваць сваю ацэнку ўчынку, герою;

вызначаць агульны эмацыянальны настрой паэтычнага твора;

аналізаваць кампазіцыю твора (з дапамогай педагагічнага работніка);

назіраць за будовай эпічнага твора, з дапамогай педагагічнага работніка вызначаць яго структурныя часткі: пачатак, развіццё дзеяння, кульмінацыю, канцоўку;

самастойна складаць план твора і карыстацца ім падчас пераказу; падрабязна і сцісла (з дапамогай педагагічнага работніка) пераказваць сюжэт твора; выбарачна пераказваць асобныя эпізоды, апісанне персанажа, апісанне карціны прыроды; пераказваць змест твора, выкарыстоўваючы розныя тыпы маўлення з улікам спецыфікі мастацкага, навукова-пазнавальнага і вучэбнага тэкстаў (з дапамогай педагагічнага работніка);

знаходзіць у творы выяўленчыя сродкі мастацкага маўлення (параўнанне, адушаўленне, эпітэт, перабольшанне, эмацыянальна-ацэначныя словы), вызначаць іх ролю ў стварэнні вобраза, узнаўляць на гэтай аснове слоўныя карціны;

адрозніваць і называць фальклорныя жанры (песня, казка, прыказка), вылучаць іх жанравыя асаблівасці;

адрозніваць і называць жанры аўтарскай літаратуры (літаратурная казка, апавяданне, аповесць-казка, верш) і вызначаць іх жанравыя асаблівасці;

адрозніваць мастацкія і навукова-пазнавальныя літаратурныя творы, якія па-рознаму адлюстроўваюць свет;

вылучаць з навукова-пазнавальнага тэксту фактычны матэрыял, дакладныя звесткі, сістэматызаваць звесткі з дапамогай складання графічнага ці слоўнага плана (пад кіраўніцтвам педагагічнага работніка), складаць выказванні параўнальнага характару, ацэньваць інфармацыю (дзе можна выкарыстаць гэты веды);

валодаць прыёмамі завучвання вершаў (з апорай на ключавыя словы, уяўляемыя карціны, графічную і намаляваную схему);

ствараць маналагічнае выказванне на зададзенай тэме;

канструіраваць (мадэліраваць) план твора;

працаваць з табліцамі і схемамі;

удзельнічаць у вучэбным дыялогу па пытаннях тэмы ўрока;

правяраць вынікі сваёй работы па прапанаваным узоры (крытэрыях);

параўноўваць творы розных відаў мастацтва (фальклору, літаратуры, жывапісу, музыкі);

дэманстраваць начытанасць і сфарміраванасць спецыяльных чытацкіх уменняў: суаднясенне прозвішчаў аўтараў з загалоўкамі твораў, вызначэнне тэм указаных твораў, знаходжанне памылкі ў прапанаванай паслядоўнасці;

складаць выставы кніг на прапанаваную тэму;

выяўляць значэнне незнаёмага слова ў слоўніку;

шукаць у даведачнай літаратуры дадатковую інфармацыю.

ЛІТАРАТУРАЗНАЎЧАЯ ПРАПЕДЭЎТЫКА

Агульнае ўяўленне пра жанравыя асаблівасці твораў фальклору: народныя песні (калыханкі, восеньскія, калядныя, вяснянкі), забаўлянкі-пацешкі, прыпеўкі, прыказкі, скорагаворкі, загадкі, народныя казкі.

Агульнае ўяўленне пра жанравыя асаблівасці твораў аўтарскай літаратуры: аповесці, аповесці-казкі.

Пашырэнне ўяўленняў пра асаблівасці жанраў:

казка (народная і літаратурная, іх падабенства, асаблівасці кампазіцыі і мовы казкі);

верш (назіранне за рыфмай, радком, страфой, сродкамі выразнасці);

апавяданне (герой апавядання, месца дзеяння, учынак, адносіны аўтара да ўчынку; апавяданне мастацкае і навукова-пазнавальнае);

пашырэнне ўяўлення пра выяўленча-вобразныя сродкі мастацкага маўлення: параўнанне, адушаўленне, эпітэт, перабольшанне, эмацыянальна-ацэначныя словы;

арыенціроўка ў пэўных літаратурных тэрмінах.

Віды дзейнасці: назіранне за тэкстам твора (мастацкай формай структуры тэксту, мовай твора, сродкамі мастацкай выразнасці); уяўленне ў думках вобразаў мастацкага твора: паэтычных карцін прыроды, герояў, падзей; аналітычная і ацэначная работа з тэкстам твора (тэкставы аналіз), складанне выказванняў параўнальнага, ацэначнага характару, высноў; параўнанне мастацкіх тэкстаў розных жанраў і герояў, вылучэнне жанравых прымет, пошук выяўленча-вобразных сродкаў мастацкага маўлення.

ЛІТАРАТУРНА-ТВОРЧАЯ ДЗЕЙНАСЦЬ НАВУЧЭНЦАЎ

Літаратурна-творчая дзейнасць ажыццяўляецца з дапамогай уключэння навучэнцаў у наступныя віды дзейнасці:

калектыўнае складанне апавядання на пэўную тэму, па дадзеным пачатку ці канцоўцы;

сачыненне казак, забаўных гісторый з героямі вывучаных твораў, вершаў па апорных словах;

складанне з дапамогай педагогічнага работніка сцэнарыя да мультфільма (з выкарыстаннем музычных твораў);

творчая інтэрпрэтацыя твора: слоўнае маляванне паэтычных карцін, эпизодаў тэксту, слоўнае апісанне героя;

складанне апавядання-апісання па ілюстрацыях або карціне;

складанне творчага пераказу ад імя аднаго з герояў, з творчым дапаўненнем сюжэта;

выразнае чытанне па ролях дыялогаў літаратурных герояў, апавядання апавядальнага характару, казкі;

інсцэніроўка эпизодаў, асобных фрагментаў мастацкага твора (з рэплікамі і рухамі), пастаноўка «жывых карцін»;

гульня-драматызацыя казачных сітуацый (перадача характару і настрою паходкай, жэстамі, голасам);

«інтэрв'ю» з персанажам, які спадабаўся;

прыдумванне працягу праслуханага (прачытанага) апавядання;

стварэнне сціслага водгуку аб самастойна прачытаным творы па дадзеным узору;

разыгрыванне дыялогаў з выражэннем настрою герояў;

падрыхтоўка творчага праекта на зададзеную тэму (з дапамогай педагогічнага работніка);

стварэнне дзённіка летняга чытання;

рэпартаж з месца падзей;

конкурснае чытанне вывучаных вершаў.

ПАЗАКЛАСНАЕ ЧЫТАННЕ (ЗАКЛЮЧНЫ ЭТАП) КОЛА ЧЫТАННЯ

Мастацкая, навукова-мастацкая і навукова-пазнавальная кніга, дзіцячая даведачная кніга (энцыклапедыя, даведнік, слоўнік), дзіцячыя часопісы і газеты (на выбар педагогічнага работніка). Сусветная дзіцячая мастацкая літаратура (беларуская, руская, замежная). Серыі кніг, якія прызначаны для дзіцячага чытання.

Пашырэнне чытацкага кругагляду з дапамогай гістарычных

аповесцей і апавяданняў, аўтабіяграфічнай, дакументальнай, нарысавай літаратуры, прыгодніцкай дзіцячай кнігі, кніг пра культуру і мастацтва.

Знаёмства з серыяй кніг «Дзецям пра мастацтва», «Бібліятэка прыгод», «Маленькая гістарычная бібліятэка», «Бібліятэка сусветнай літаратуры для дзяцей».

Тыпы дзіцячых кніг для пазакласнага чытання: кніга-твор; кніга-зборнік (аўтарскі або тэматычны); хрэстаматыя; збор сачыненняў дзіцячага пісьменніка; кніга-даведнік; дзіцячая энцыклапедыя; школьны тлумачальны слоўнік.

Жанры: легенды, літаратурныя казкі, апавяданні (мастацкія, навукова-мастацкія, навукова-пазнавальныя), аповесці (гістарычныя, аўтабіяграфічныя пра дзяцінства), аповесці-казкі, вершы, байкі.

ФАРМІРАВАННЕ САМАСТОЙНАЙ ЧЫТАЦКАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ

Навучэнцы вучацца:

выбіраць кнігі для чытання ў адпаведнасці з пастаўленай мэтай, карыстаючыся відамі бібліятэчна-бібліяграфічнай дапамогі (кніжнай выставай, рэкамендацыйнымі спісамі і паказчыкамі, каталогам ці адкрытым доступам да кніжных паліц);

вызначаць прыкладны змест новай кнігі па інфармацыі на вокладцы, тытульным лісце, па ілюстрацыях;

самастойна асэнсоўваць прачытанае: ацэньваць паводзіны і ўчынкі герояў, вызначаць асабістае стаўленне да падзей, учынкаў, герояў;

арыентавацца ў структуры дзіцячай кнігі-даведніка, энцыклапедыі;

звяртацца да даведачнай літаратуры з мэтай адбору патрэбнай інфармацыі да ўрока, выступлення;

разглядаць і чытаць дзіцячыя часопісы і газеты;

працаваць у бібліятэцы (школьнай, раённай), карыстацца паслугамі чытальнай залы.

АСНОЎНЫЯ ВЕДЫ І ЎМЕННІ

Навучэнцы замацоўваюць правілы паводзін у бібліятэцы (школьнай, раённай, гарадской) і яе чытальнай зале.

Авалодваюць новымі тэрмінамі: «перыёдыка», «журналіст», «рэдактар».

Навучэнцы вучацца:

самастойна рабіць падбор кніг пэўнага аўтара або на зададзеную педагагічным работнікам тэму;

самастойна знаёміцца з новай кнігай да чытання: разглядваць яе з мэтай арыенціроўкі ў змесце і па ілюстрацыях, назве, прозвішчы аўтара, змесце, прадмове, або ўводзінах, пасляслоўі аб аўтары (калі яны ёсць у кнізе);

самастойна знаёміцца з дзіцячым часопісам або газетай;

вызначаць тэму чытання і жанр;

вызначаць тэму творчасці пісьменніка па яго кнігах;

выбіраць звесткі пра пісьменніка з дапамогай інфармацыі з прадмовы і пасляслоўя да яго кніг, даведачнай літаратуры, крыніц глабальнай камп'ютарнай сеткі Інтэрнэт;

карыстацца дзіцячай даведачнай літаратурай (кнігі-даведнікі, дзіцячыя энцыклапедыі, школьныя слоўнікі), а таксама матэрыяламі перыядычнага друку;

выконваць правілы работы ў бібліятэцы і яе чытальнай зале.

ІНДЫВІДУАЛЬНАЯ І ГРУПАВАЯ РАБОТА З КНІГАЙ У ПАЗАЎРОЧНЫ ЧАС

Наведванне бібліятэкі, работа ў чытальнай зале з даведачнай літаратурай, дзіцячымі часопісамі і газетамі.

Праца ў «майстэрні па рамонце кніг».

Падрыхтоўка і ўдзел у літаратурных ранішніках, віктарынах, конкурсах.

СПІС ТВОРАЎ ДЛЯ ЗАВУЧВАННЯ НА ПАМЯЦЬ

Н. Гілевіч. «Я – беларус».

В. Жуковіч. «Першая настаўніца».

У. Карызна. «Люблю цябе, Белая Русь».

Якуб Колас. «Усход сонца».

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ НАВУЧЭНЦАЎ ІV КЛАСА

Ведаць:

прозвішчы аўтараў, з творчасцю якіх неаднойчы знаёміліся на вучэбных занятках па літаратурным чытанні, і іх творы (назва, імёны герояў, асноўны змест);

творы, рэкамендаваныя для завучвання на памяць;

назвы элементарнаў кнігі: вокладка, пераплёт, карашок, старонка, тытульны ліст, змест, прадмова, ілюстрацыя.

Мець уяўленне пра:

жанр фальклору «легенда» і яе асаблівасці;

жанры аўтарскай літаратуры (літаратурная казка, апавяданне, байка, аповесць-казка, верш) і іх асаблівасці;

выяўленча-вобразныя сродкі мастацкага маўлення (параўнанне, адушаўленне, эпітэт, перабольшанне, эмацыянальна-ацэначныя словы);

навукова-пазнавальныя творы.

Умець:

чытаць правільна, усвядомлена і выразна ўслых тэксты розных відаў (мастацкі, навукова-пазнавальны, вучэбны) у адпаведнасці з нормамі літаратурнага вымаўлення і ў тэмпе, які не перашкаджае разуменню прачытанага;

чытаць усвядомлена пра сябе (моўчкі) тэксты розных відаў;

самастойна вызначаць задачу выразнага чытання і чытаць выразна падрыхтаваныя тэксты;

ацэньваць сваё і чужое чытанне з пазіцыяй правільнасці і выразнасці;

вызначаць вучэбную задачу чытання: што, з якой мэтай павінны прачытаць;

планаваць дзейнасць: называць у паслядоўнасці дзеянні пры падрыхтоўцы да складання плана, сціслага пераказу, інсцэніроўкі;

кантраляваць і ацэньваць вучэбныя дзеянні ў адпаведнасці з пастаўленай задачай і яе вынікам;

самастойна знаёміцца з творам і кнігай да чытання;

прагназаваць перад чытаннем змест і характар мастацкага твора (кнігі) па ілюстрацыях і загалюўку;

самастойна вызначаць тэму і галоўную думку твора;

самастойна знаходзіць у тэксце словы, якія ўказваюць на эмацыянальны настрой героя, яго пачуцці, адносіны аўтара да адлюстраваных з'яў;

характарызаваць героя на падставе яго паводзін, перажыванняў і ўчынкаў, выказваць свае адносіны да яго;

выяўляць аўтарскія адносіны і выказваць свае меркаванні пра падзеі, учынкi герояў; даваць сваю ацэнку ўчынку, герою;

складаць план твора і карыстацца ім падчас пераказу; падрабязна, выбарачна і сцісла пераказваць сюжэт твора;

вызначаць у тэксце твора выразныя сродкі мастацкага

маўлення (параўнанне, адушаўленне, эпітэт, перабольшанне) і ўстанаўліваць іх функцыі, вызначаць рыфму і яе ўласцівасці;

вылучаць з навукова-пазнавальнага тэксту факты, дакладныя звесткі, знаходзіць апісанне прадмета, факта, ацэньваць інфармацыю (дзе можна выкарыстаць гэтыя веды);

ствараць слоўныя і графічныя ілюстрацыі па змесце твора;

арыентавацца ў літаратурных тэрмінах: фальклор, вусная народная творчасць, жанр, мастацкі твор, навукова-пазнавальны тэкст, аўтар (пісьменнік, празаік, паэт), эпізод, тэма, асноўная думка, герой (персанаж), адушаўленне, параўнанне, эпітэт, перабольшанне, эмацыянальна-ацэначныя словы, рыфма; ужываць іх да месца пры адказе на пытанне;

прыводзіць прыклады легенд, песень, казак (народных і літаратурных), вершаў, апавяданняў, казачных аповесцей, навукова-пазнавальных тэкстаў з кола вывучаных твораў;

валодаць прыёмамі завучвання вершаў (з апорай на ключавыя словы і ўяўляемыя карціны);

працаваць у групе, ствараючы інсцэніроўкі нескладаных сюжэтных твораў;

крытычна ацэньваць дзіцячыя творчыя работы падчас абмеркавання;

арыентавацца ў дзіцячых кнігах, выкарыстоўваючы пры гэтым адпаведныя элементы кнігі, а таксама бібліяграфічную дапамогу;

самастойна выконваць падбор кніг пэўнага аўтара або на зададзеную педагагічным работнікам тэму;

карыстацца даведачнай літаратурай, а таксама матэрыяламі перыядычнага друку.

Выкарыстоўваць набытыя веды і ўменні ў практычнай дзейнасці і паўсядзённым жыцці:

ажыццяўляць выбар кніг з дапамогай рэкамендацыйнага спісу, адкрытага доступу да дзіцячых кніг у бібліятэцы;

самастойна чытаць кнігі, дзіцячую перыёдыку;

карыстацца ўсімі відамі бібліятэчна-бібліяграфічнай дапамогі;

самастойна знаёміцца з творамі і кнігай да чытання;

арыентавацца ў кнігах па змесце;

выказваць ацэначныя погляды аб прачытаным творы (героі, падзеі), кнізе, прагледжаным фільме, спектаклі;

карыстацца тлумачальным слоўнікам;

карыстацца энцыклапедычным тэкстам для атрымання фактычных даных;

прымаць удзел у літаратурных конкурсах.